

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

IV. Quatenus lex humana liget secundùm conscientiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](#)

censendum est post hominum propagationem , stante adhuc originali innocentia debuisse principatus & potestates quorundam hominum in alios homines stabiliri. Aut enim introductæ fuissent prædiorum divisiones, aut non fuissent : si primum , tunc necessaria potestas aliqua inter homines superior fuisset , quæ distributioni præcesset agrorum , quæque innumeræ ambiguitates abique etiam humanis cupiditatibus injustis subnascentes circa rerum in multis casibus dominia , proprietates , ususfructus , usus , servitutes prædiorum , alienationes , permutations , sue posset autoritate judicioque dirimere. Si verò supponas ejus quæ ab initio exiterat communionis rerum stabilitatem , adhuc necesse fuisset Principes aliquos existere , qui dum singuli propriis , aut suarum familiarum commodis invigilant , communem interea utilitatem procurarent , eamque suis iussionibus & legibus constabilirent , ac singulis suas partes suaque officia cum illo ad commune bonum respectu distribuerent : atque ita sub se Magistratus & Officiales constituerent , aut communibus suffragiis eligi curarent. Sanctus Thomas in lib. 1. de regimine Principum , cap. 1. sic ait : *Naturale homini est ut in societate vivat multorum , & necesse est esse in hominibus per quem multitudo regatur.* Nam cùm unusquisque id quod sibi congruum est provideat , multitudo in diversa dispergitur , nisi sit qui boni communis curam gerat. Unde Salomon ait : *Ubi non est gubernator , dissipabitur populus.* Oportet ergo ut preter id quod movet ad proprium bonum uniuscujusque , sit etiam aliud quod moveat ad bonum commune multorum : propter quod & in omnibus qua in unum ordinantur , invenitur aliquid quod alia regat. Hactenus Doctor Angelicus. Præterea docet Aristoteles lib. 3. Politic. cap. 4. hominem esse naturā sociale animal. Sanctus etiam Chrysostomus in Isaiae caput 3. sic ait : *Nihil est intratabilius Republicā qua caret principatu , quemadmodum neque periculosis quidquam est navis suo gubernatore destituta.*

C A P U T IV.

Quatenus lex humana liget secundum conscientiam.

I. A PIENTISSIME differit Apostolus Paulus , leges & decreta hominum in legitima potestate constitutorum , non tantum astringere subditos ad obtemperandum , vinculo humano ac politico subdente humanis pœnis infraactores ; sed etiam divinâ lege , quæ ipsas animas & conscientias liget , subjiciatque suppliciis post hanc vitam ab ipso Deo decretis. Cujus rei istam rationem profert.

profert, quia istiusmodi Potestates Deus approbat, siisque ut Dei vicem gerentibus subesse ac parere jubet: adeò ut his inobedientes, divinis iunctionibus refragentur. *Omnis anima (inquit) potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas nisi à Deo: qua autem sunt, à Deo ordinata sunt.* Itaque qui resistit potestati, ordinationi Dei resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et mox: *Ideò necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Roman. 13. Quæ cùm valeant in Principib⁹ & Magistratibus politicis, multò magis urgent in Præfectis Ecclesiasticis, de quibus idem Apostolus ita præcipit Hebr. 13. *Obedite Prepositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervagilant quasi rationem pro antimabus vestris reddituri.*

II. Duas hinc prosequor proprietates seu conditiones, quæ hujusmodi sunt, ut vel alterius harum defectu lex ipsa nullatenus liget. Prima est ut lex sit rationalis & justa. Lex enim dicitur inventum Dei ac munus ad coercenda delicta, vitamque honeste instituendam, l. 2. D. de legib. Præfectis enim tum Ecclesiasticis, tum Sæcularibus potestatem Deus contulit, non in destructionem, sed in ædificationem, 2. Cor. 10. Et cùm facri Canones nullam & irritam ac inanem decernant esse excommunicationem quā innocens astringitur, can. *Si quis non recto, & can. Cūm aliquis,* 24. quæst. 3. idem afferendum pari ratione de legibus evidenter injustis, subditos his nullatenus astringi. *Deo enim obediere oportet magis quam hominibus,* ut responderunt Petrus & Joannes Apostoli legalibus Sacerdotibus & Scribis, à quibus prohibiti fuerant Christum prædicare. Actuum 5. Neque enim licitum est obediere subalternae potestati in his in quibus opponitur superiori potestati. Et sapienter ait Sanctus Thomas 2.2. quæst. 69. art. 3. ad 1. *Potestatis inferiori instantum aliquis subjici debet, in quantum Superioris ordinem servat, à quo si exorbitaverit, ei subjici non oportet.* Quod idem repetit 2.2. quæst. 104. art. 5. in corp.

III. Itaque nulla usque adeò sublimis & universalis est authoritas, sive in Civili, sive in Ecclesiastica Republica, cui liceat obtemperare, si quid jubeat contra bonos mores. * Quod idem sentiendum de pravis receptis consuetudinibus, dicente sancto Cypriano epist. ad Pompeianum: *Consuetudo quæ apud quosdam obrepserat, impedire non debet quominus veritas prevaleat; nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est: propter quod reliquo errore sequamur veritatem.* Et habetur dist. 8. cap. Consuetudo. Vide cap. ult. de prelcript.]

IV. Secunda legis tam Ecclesiastica quām Civilis conditio est, ut promulgetur, alioqui non obligatura, utpote non sufficienter populis notificata, l. *Leges sacratissime,* Cod. de legib. item Authent. ut novæ factæ constitutiones, &c. Insuper canon *In istis, §. Leges,* dist. 4. *Leges (inquit) instituuntur cùm promulgantur, firmanur autem cùm moribus utentium comprobantur.* His suffragatur sanctus Thomas 1.2. quæst. 90. art. 4. Ambiguitas vero ubinam

B 3 ubinam

ubinam promulgandæ sint novæ leges , sufficiatne in civitate primaria amplissimæ alicujus ditionis , an verò publicari quoque necesse sit in singulis provinciis ? In omnibus quidem secularibus Regnis receptum videmus , ut in remotis provinciis leges neminem astringant , nisi ex quo in eisdem publicatae fuerint . Multò magis idem requiri videtur circa sacra Decreta universo Christiano orbi præcepta , ut remotas provincias non ligent hac sola ratione , quia Romæ palam fuere proposita : Etenim talis promulgatio poterit fortasse sufficere ad notificandum populis Italiae , sed non Galliae , non Hispaniae , non Germaniae , non Poloniæ , non aliis remotioribus regionibus ; cum ne in singulis quidem his Regnis sufficiat promulgatio Edicti Regij intra regiam Iolam civitatem facta . Cum enim idè lex feratur , ut populi universitatem obliget , necesse est eam ita publicari , ut universo populo innotescat : nec satis est si uni , aut alteri nota sit . Quæ ratio allegatur in lege *Leges sacratissime* , Cod. de legib. *Quo* (inquit) ab universis , quos constringunt , leges intelligantur . Hæc est sententia Angeli verb. *Lex* , q. 12. Medina ad 1. 2. q. 90. art. 4. Leffii lib. 2. cap. 22. dub. 13. in princ. ubi consequenter affirmat diploma Pii V. de censibus , nullatenus obligare in Belgio , Gallia , & Germania , quia non fuit in his regionibus publicatum . Non me latet plerosque graves Scriptores , præfertim Italos , favere unicæ , quæ fit Romæ , promulgationi , eo quod aliqua Pontificia diplomata id præ lo ferant .

V. Nec verò sufficit competens promulgatio , si non sequitur legis apud populum receptio , ut habetur apud Gratianum can. *In iisis* , §. *Leges* , dist. 4. *Leges instituantur quam promulgantur , firmantur autem quam moribus iumentum comprobantur* . Quinimò , ut ait lex *De quibus* , D. de legib. *Leges nullâ alia de causâ nos tenent , quam quod iudicio populi recepta sunt* . Etsi vero Summorum Pontificum spiritualis potestas non ab hominibus , sed ab ipso Deo ortum ducat , idèque non possit per homines limitari ; quia tamen non præsumuntur hoc absolute velle , ut suas constitutiones quamprimum subditorum conscientias astringant , ne contingat ut potest illis diviritus in animarum salutem collata vertatur in earumdem perniciem , & vice debitæ adificationis pariat destructionem , contra Pauli monitum 1. Corinth. 13. idè Bonacina de matrim. quæst. 2. punct. 7. cum Sanchez & aliis docet , hominem Italem & Catholicum licite & validè contrahere matrimonium in partibus Græciae sine Parochi assistentia . Etsi namque schismatici & hæretici subjiciantur potestati Summi Pontificis & Concilii generalis ; quia tamè Tridentinum Concilium requirens ad matrimonii validitatem proprii Parochi præsentiam , non fuit in hujusmodi locis receptum , non ea est Ecclesiæ mens , ut is defectus nullitatem inducat in iis locis , ne ista occasione pro matrimoniis contrahantur fornicationes & stupra .

VI. At verò prorsus aliter judicandum est circa Decreta Fidei , quibus ligantur

ligantur quicumque privatum illorum habent sufficientem notitiam, quanvis neque in Provinciis promulgata, neque publicè recepta fuerint. Ratio est, quia reliqua decreta sunt humani, vel Ecclesiastici juris, neque ad ius divinum pertinent nisi mediatis & remotis, id est non obligant nisi juxta modum civilem & humanum: nimis primariò quidem populum, secundariò autem singulos particulares, quatenus sub obligatione publica comprehenduntur. At verò divina leges seorsim singulos astringunt quibus plenè innotuerint, tametsi modo civili non fuerint promulgatae vel receptae; quippe quæ suum omnem vigorem immediatè à Deo ipso habent, & non ab hominibus. Sic infidelis altringitur obligatione fidei, si ei sufficienter, quavis per privata colloquia, proponatur, ut contigit in eunucho Reginae Candacis cum Philippo Diacono, Actuum 8. Et qui in Provincia diffita certò sciret unum aliquod Fidei decretum fuisse Rome ad valvas Apostolorum publicatum, hoc ipso illi acquiscere sufficienter teneretur.

C A P U T V.

Juris Canonici, & Civilis differentia, istiusque Operis divisio.

I. **O**NVENIT cum Jure civili Jus canonicum, quatenus ambo intendunt hominum societatis directionem ad commune bonum. Hac enim in re versatur scopus & finis juris & legum, can. 1. dist. 4. Sapienter docet Aristoteles lib. 4. politic. cap. 1. Potestatem publicam ad commune bonum institutam esse. Cicero quoque lib. 1. de legibus: *Salus (ait) populi suprema lex esto.* Differunt verò duo Jura ista secundum modum finemque particularē. Jus quippe civile intendit commune bonum, ut est conveniens humanæ in terris societatis, seu statui politico. At canonicum respicit commune bonum ut ad vitam referatur æternam finemque supernaturalem.

II. Itaque Jure canonico Jus quoque divinum comprehenditur, Sacra Scripturā divinisque Traditionibus constans: Sanctiones pariter Ecclesiasticae à Pontificibus & Sacris Synodis profectæ: præterea consuetudines in Ecclesia receptæ. His additæ civiles etiam leges, quas Ecclesiæ beneplacatum probavit & admisit, cuiusmodi plerasque legimus in Gratiani Decreto insertas. Civiles namque constitutiones non aliter vim in Ecclesia obtinent quam per ejusdem Ecclesiæ approbationem, cap. *Ecclesia sancta Mariae*, de constitutionib.

III. Istam Canonici Juris tractationem in sex libros distribuimus: quo-
rum